

ХАНТЫ ЯСАҢ

21 апреля 2016 года

www.khanty-yasang.ru

№ 8 (3452)

Основана 1 ноября 1957 года

Ёмвошн Вурңа ими емәңхәтл әмщә постәсы

Тәм
номерән
лұңтаты:

8

Русскиной
вошн вўдең
әхләтн кәсты
хәтл вәс

9

Когалым хуши
вәдты мир вошәң
емәңхәтл па
вўдең әх хәтл
постәсәт

10

Сәрханд мўвн
хәнтәт пўпи
якты хота
әктәщсәт

11

П. Тарлин па
Н. Тасьманов вой-
хўд велпәсләты
вер оләңән ай
павәтсәңән

16

Нефтеюганск
вошн шуши мир
пәта йилуп тәхи
пўншы

7

2012-мит одн Нуви сәңхум район Ваньщавәт
кәртән «Тўт семие» немпи якәң тәхи пўншы.
Кәщәя тәта Стелла Валерьевна Тимиргалеева вәд.
Емәңхәтлән «Тўт семие» эвиет Алиса Ибрагимова,
София Русмиленко, Мария Мелентьева па Елена
Кондина мойң мир ещәлт хәнты мир якәт ванлтәсәт.

И. Самсонова верум хур

Тӑм тылӑш 8-митн Ёмвошн округ кӑща не Наталья Комарова мирхот верӑс. Щӑта округ департаментӑт кӑшайт пида йилуп поступсӑт олӑнӑн путӑртӑс.

Нявремӑт вӑндтӑты ӗх мойдӑдыт

Лӑв ясӑд ширн, ешавӑл Вудаң Отечественной дадын далясум ӗх вух нӗтупсыйн мӑдыт. Далясум ӗх 6 шурӑс шойт вухн мӑдыт, ши даварт пурайн рӑпитум па блокадной Ленинград вошн вӑлум ӗх па далясум хӑйт имет 4 шурӑс шойт вухн сухуптӑдыт. Далясум ӗх нявремда и шурӑс шойт вухн мӑдыт. Мӑң округевн 7 шурӑс мултас хӑннехӑ щиты нӗтды. Ши вера хӑс мултас миллион шойт вух бюджет эвӑлт мӑсы.

Н. Комарова Москва вошн Россия мӑв правительства кӑща Дмитрий Медведев пида вӑйтантылӑс. Щӑта лӑв ар няврем тайты хоттел ӗх олӑнӑн путӑртӑс. Д. Медведев партӑс, лӑдн хӑлум ол мӑр Югра па па мӑвӑтн ар няврем енмӑдты иса семьяйт хотӑт омӑсты шира мӑв хӑратн ат мӑдыт. Щит пӑты округ кӑща не ин иса кӑшайта партӑс ши вер вантман тайты па ши нӑша тӑңматты.

Округкӑшасӑн ширн, ешавӑл Югра мӑвевн мет яма па тӑса нявремӑт вӑндтӑты 11 хуят 200 шурӑс шойт вухӑн мойдӑдыт. Ши нӗтупсы Россия мӑв вӑндтӑты вер тӑты Министерства пида хӑншум кашащты непек посн мӑды.

Надежда НОВЬЮХОВА

Округ кӑшайт мирхот

Вӑн кер тылӑш 15-митн округ правительства кӑшайт мирхот вӑс, хута хӑс мултас вер нух вантсы.

Мет сыры округ губернатор Наталья Комарова айкел тӑс, хуты мулхӑтл кашӑн хуят Россия мӑв президент Владимир Путин эвӑлт арсыр верӑт олӑнӑн иньшӑсты веритӑс. Ши пурайн лӑв лупӑс, хуты кӑртӑтн мир ямӑдты вер тӑты, дыв саттӑда вер тайты ӗха нӗтты мосл, ши тумпийн мӑшӑн нявремӑт вӑндтӑты вер иши лӑшӑтты мосл.

Мӑшӑн нявремӑт

вӑндтӑты вер тӑты пӑты округ бюджета Россия мӑв вӑндтӑты вер тӑты Министерства эвӑлт 8,9 миллион шойт вух мӑнд. Ши тумпийн иса вӑндтӑты вера 48 миллион шойт вух аршӑка мӑды. Округ вӑндтӑты па айлат ӗх верӑт тӑты департамент кӑща не Любовь Ковешникова лупӑс, хуты ин округев луваттӑын 20 процент арат ӑшкалайтн ӑл

Вӑн кӑща ӗха вещката рӑпитты мосл

Ши олӑнӑн ясӑн мӑнӑс Ёмвошн округ кӑща неӑн Наталья Комаровайн верум мирхот пурайн. Ши пурайн видео ширн Югра мӑв районӑт кӑшайт ӑкӑшӑйлӑсӑт. Вантӑ, вӑн кер тылӑш мӑр депутатӑт па иса кӑшайт тылӑш вухдал, тӑюм хотдал па тынӑн пурмӑсдал олӑнӑн непекӑт лӑшӑтлӑт.

Тӑм одн Югра мӑвевн 1296 хӑннехӑ декларация непек хӑншты мосл, щит кӑрт муй вош кӑшайт па депутатӑт. Н. Комарова лупӑс, хуты вӑн кер

тылӑш 8-митхӑтлвӑнты 61 процент хуят щимӑш непек мӑсӑт. Лӑв ясӑнда ширн, иса непекӑт тӑса па яма лӑшӑтты мосл. Щит верды, лӑдн Югра мӑв мир уша павӑтсӑт,

нявремӑт тумпийн мӑшӑн эвӑт-пухӑт вӑндтӑйлты веритлӑт.

Округ кӑшайт мирхот пурайн лупсы, хуты Россия мӑв хӑры рӑпата вер тӑты министерства эвӑлт вух мӑды. Ши нӗтупсы мисӑт тайты па турн енмӑдты нял тӑхия мӑнд. Мӑв-авӑт давалман тайты вер тӑты департамент кӑща лӑнӑр хӑ Александр Киселӑвлупӑс, хуты шив 14 миллион мултас шойт вух мӑнд.

**Людмила
СПИРЯКОВА**

хуты кӑща ӗхлӑв яма па вещката рӑпитлӑт.

Мирхот пурайн кашӑн район па вош эвӑлт ӗх путӑртсӑт, хутыса ши вер дыв хушела мӑнд. Н. Комарова лупӑс, хуты лыпӑт тылӑш вӑнты районӑтн планӑт лӑшӑтты мосл. Щӑта хӑншман питл, муйсӑр мирхотӑтелды вердыт, лӑдн коррупция вер тӑңматты.

Надежда РАГИМОВА

Вевтам вер мӑвева ӑн ӗсӑлдӑв

Ёмвошн вӑн кер тылӑш 12-мит хӑтлӑн оса верӑт тӑты департамент кӑща лӑнӑр не Вера Царёва «Айкел тӑса хӑншты лӑдн терроризм йира вошитты» немпи мирхота арсыр тӑхет эвӑлт мир ӑктылӑс.

Лӑв лупӑс, хуты айкел кӑншты ӗха терроризм пӑлтап верӑт олӑнӑн аршӑк хӑншты мосл. Мир ат вӑдӑл, муй иты тӑмӑш вӑрак йира вошитты. Елды Югра мӑв губернатор аппарат хуша рӑпитты кӑща Евгений Лейком ясӑн

эвӑлт уша йис, 2006-мит одн Россия мӑв хон ясӑн унтасн «О мерах по противодействию терроризму», 35-мит Федеральной поступсыйн «О противодействии терроризму» поступсы вӑсы. Тӑм поступсӑт мир

давалман тайты нӗтлӑт. Мет атам щит ИГИЛ немпи тӑхия Югра мӑв эвӑлт ӗх хӑшлайт. Ши пӑта оса рӑпитты тӑхета па па утӑта и ӗр верман айлат ӗх тӑс ӗша павӑтты мосл.

Оса верӑт тӑты тӑхи кӑща лӑнӑр хӑ Виктор Заболотский ястӑс:

– Россия мӑв оса тӑхи иты верты мосл. Интернетхуша ӗх вевтам вера хушты тӑхет вӑйтты па дывты лӑп тӑхарты.

Ульяна ДАНИЛО

ПАО ИК СЗРМНС «Титул» немпи акцияйт тайты хуятат!

2016-мит одн вэн кер тыдәш 21-мит хәтл вўш эвәлт ВК-Инструмент тахи ёх акция непека́т ләттыпитләт. Каша́накция 35 шойтвухараттыйн ләтды. Акция непека́т тыныты пәта ши адрес хўват хәншты рәхл: **Ёмвош, Карла Маркса вош хулы, 15-мит хот. Карты кел: 8(3467)33-17-41; 33-17-42; 33-17-44.**

Вэн кер тыдәш 11-мит хәтәдн Ёмвошн Югра мўв мир нўшады вәдты верәт әхтийн арташты ёх мирхот вәс.

Ёмвош округ губер-
натор ими Наталья
Комарова лупәс, ху-
ты тәм од хәдүм тыдәш
мәр худыева государст-
венной программат
тәса мәнләт. Югра мўв

лудаттыйн 82,8 шура́с
арат квадратной метр
вәдты хот омәсса. Елды
иштиты мосл тарма
рәпитты.

Ульяна ВАГАТОВА

Вўды лавәдты ёх мирхот

Ай кер тыдәш 19-мит хәтәдн Сәрханл мўвн Русскиной вошн кўлуп хотн вәнт кәртәтн вўды лавәдман, вой-хўд велпәслүман вәдты ёх мирхота әктәцийдсәт. Дыв Сәрханл район хуца шуши мирәт пида рәпитты кәща А. Шухардин, Русскиной вош кәща ики А. Сытов, «Союз оленеводов» тахи кәща хә С. Кечимов пида путремәсәт. Тыв юхтум ёх арсыр лавәрт суртәт олаңән путәртсәт.

Вәнт шушийн вәдты ики **Дмитрий Рускин** лупәс: «*Ин мўң, вўт кәртәтн вәдты ёх, хот омәстыюх сәвәртәв пәта штраф вўхән катәлдә-юв. Ши вер нух вантты мосл.*».

Щәдта вўды лавәдман вәдты айдат хә **Иван Покачев** ясәң эвәлт уша йис, мўв вуй нух талты тахи «Сургутнефтегаз» арсыр нәтупсы мийләтәл пәта налоговой тахи 13

процента арат вух вўд, тәп вәнт кәртән вәдты мир шив сүхуптәты вух ән тайләт. Елды тәм мирхотн Сәрханл хәнтәт йис моньшәт, путрәт әкәтты ими **Аграфена Сопочина** ясәң вўс: «*Ин ияха әкүммев кәм хәншлўв пицма тәм лавәрт суртәт олаңән.*».

Әхәт худыева мирхотн вәдүм ёх вән кәщайта пицма хәншсәт па ёш пос пунсәт. Ши

тумпи сәрханл мир нух иньшәссәт, муй пәта воньшўмутәт, нюхи, хўд ән есәдлайт тыныты. Щәдта мўв вуй нух талты тәхет мўхты хәнтәта кәртәдәлә пўгләты лавәрт. Щәта, вәнтә, пропускной система верман вәд, тумпел така мир ши ут мухты есәдлайт. Итәх пурайн вәнт шушийн вәдты ёх кәртәдәлә ән пәкдәт мәнты. Ши верәт олаңән Сәрханл

район хуца шуши мирәт пида рәпитты кәща А. Шухардин, Русскиной вош кәща ики А. Сытов июхлы лупсәңән, тәм сурт нух вантләт пәлшәтләт. Щәдта итәх мир иньшәссәт, муй кеша вўдыдал чип утн вер-лайт. «Союз оленеводов» тахи кәща хә Степан Кечимов путәртәс, муй кеша ши вер ләщәтты мосл.

Ульяна МОЛДАНОВА

«Югра мўв вудаң ёх» немпи кәсупсы сүхнәс

Тәм ванән хәнты па вухаль ясәңәһәннән путрәт, стихәт хәншты кәсупсы сүхнәс. Щит «Хәнты ясәң» па «Луима сәрипос» немпи редакция ёх «Югра лыднуптәты» ассоциация ёх пида ләщәтсәт. Ши кәсупсы тәнял округев 85 ода ювум хәтдә па тәм Нявремәт ода версы.

Кәсупсы 7-10, 11-15 па 16-18 тәд луват нявремәт кўтнмәнәс. Щитумпийн хәдүм нем хўват, щит: «Мўң семьяевн вудаң хуят», «Рәпатайң ёх» па «Югра мўв пәты».

Шеңк ям, хуты округ арсыр тәхет эвәлт нявремәт кәссәт: Ёмвош, Нуви сәңхум вош, Нуви сәңхум, Сўмәтвош, Манстәр, Кондинской, Сәрханл па Нижневартской

районәт эвәлт. Худыева лўңәтты ки – 41 няврем: хәнты хәдүм диалект щирн хәс няврем па хәс и няврем – вухаль ясәңән путрәт па стихәт хәншсәт.

Ин уша йис, хуйтат нух питсәт. Вән кер тыдәш 9-митн Ёмвошн «Вурна хәтл» пурайн во-шаң нявремәт ишәкты непека́т, тынаң мойлуп-сәт ёша холумтсәт:

– 1-мит тахи «Мўң

семьяевн вудаң хуят» нем хўват «Вән аңқаңкем олаңән» путәр пәты 17 од луват пух Андрей Каксин ишәкты непека́т вўс;

– 1-мит тахи «Мўң семьяевн вудаң хуят» нем хўват «Мўң аңқаңкем мосман тайлўв» путәр пәты 17 од луват эви Екатерина Мерова ишәкты непека́т мәсы;

– 1-мит тахи «Мўң семьяевн вудаң хуят» нем хўват «Ма аңқаңкем мўвәд-ийңкәл педы сәмәң» путәр пәты 12 од луват эви Виктория Воронова ишәкты непека́т ёша павтәс;

– 2-мит тахи «Югра мўв пәты» нем хўват

«Югра мўвн вәдты пух» путәр пәты 12 од луват пух Александр Слугин ишәкты непека́т холумтәс.

Ши тумпийн итәх кәсты нявремәт әд ишәкты непека́т ёша холумтсәт: Владимир, Михаил па Игорь Хромовәт, дыв инумәсн Владимир Вячеславович Хромов щәтьшәщел олаңән путәр хәншсәт. Ишимәш ишәкты непека́т Ёмвошаң пух Фёдор Решетников мәсы.

Ши тухалпи ши путрәт, стихәт арталәты ёх иши ишәкты непека́т ёша вўсәт.

Людмила ШУЛЬГИНА

Рэт яснэт давалты верат

Там ванан Югра мўв общественной палата тахи ёх мирхота актэшийдсат. Дыв увас мир культура па рэт яснэт дерамтты верат оләнән путартсат.

Там верат эхтын кэща ими **Е.В. Лоншакова** лупас, хуты мет сыры мосл арсыр ханты диалектат давалман тайты, вантэ, тэп ши пурин увас мир культура елды вэдты питл. Ши тумпийн шуши кэрт ашколайтн рэт яснэт антэ тэп факультативной ширн тэты, мосл рўщ яснэ урок иты нявремат пида рэпитты.

Шуши мир Ассамблея кэща ләнкар не **Г.И. Краснухина** ястас, хуты тамхатл увас мир правайт давалман тайты паты 55 поступсы рэпитл. Ши кўтн немасыя 11 закон вэл. Шит рэт яснэт оләнән, йис культура верат

едды тэты шира, вўдэт енмалты па давалман тайты поступсы, еман тахет давалман тайты

Г.И. КРАСНУХИНА: «Тамхатл увас мир правайт давалман тайты паты 55 поступсы рэпитл. Ши кўтн немасыя 11 закон вэл. Шит рэт яснэт оләнән, йис культура верат елды тэты шира, вўдэт енмалты па давалман тайты поступсы, еман тахет давалман тайты шират, рэт яснэтн айкелат лэщатты верат, вўт кэртатн вэлупсы оләнән па па утат. Округев Дума депутатат па дывела нётты хуятат ши поступсэт така вантман тайлат».

шират, рэт яснэтн айкелат лэщатты верат, вўт кэртатн вэлупсы оләнән па па утат. Округев Дума депутатат па дывела нётты хуятат ши поступсэт така вантман тайлат.

Увас мир вэндтаты верат эхтын кэща **И.Б.**

Лисютина рэт яснэт вэндтаты верат оләнән путартас. Тамхатл округев дуваттын тэп 17 ашколайтн ханты па вухадь яснәнәна вэндтаты.

Округ Дума депутат не **Т.С. Гоголева** лупас, хуты тамхатл ар

Ашколайтн иши лапат мар тэп и-кат шос рэт яснэ урок вэл, итэх пурин факультативной ширн. Шит вер хән? Шиты питл ки, елды культура па рэт яснэт верат тэты ёх иса ан хашл.

Мирхота актэшум мир и нумса юхатсат, хуты Югорской государственной университетн рэт яснэт па культура верат тэты тахи пўншты мосл, лән шата нявремат рэт яснэт вэндтаты ёха, шуши яснэт тулмащатты па айкелат лэщатты хуятата ат вэндтасыйт.

Ши тумпийн актэшум хуятат ләнхасат, лән там верат така вантты паты Югра мўв общественной палатайн немасыя дискусионной тахи ат пўншсы.

Ирина САМСОНОВА

«Югория» Ёмвошн рэпитты питл

Шиты там тахи кэща хэ Алексей Охлопков юхды лупас, хән айкелат акатты и хэ иньщасас, мосан, ханты иши па тахет иты Москва хон воша мандаты. Вән кер тыдэщ 5-митн «Югра» айкелат акатты хотн А. Охлопков па там тахи вухан вер тэты кэща хэ М. Косенко пида вэйтантупсы вэс. Тамхатл «Югория» компания акция непек есатты вер па тэнял рэпата оләнән путартсы.

Там одн «Югория» страховой компания ёх 5 миллиард 295 миллион шойт вух арат акция непек есалдат. Шиты Россия мўв Центральной Банк кэщайт партсат. Вантэ, ши банк поступсы ширн страховой компанияйн юридической тахет ёх эвалт тэп 20 процент вэнты акцияйт тайты рахл. Ши поступсы ширн Югра мўв ипотечной агентство эвалт сот процент арат акция непек, мата ут сыры «Югория» немпи страховая компания

ёх тайсат, юхды Ханты-Мансийской автономной округа кератлйит. Вантэ, хэлум од юхды «Югория» страховой тахи ёх илуп ширн рэпитты олнитсат, ши вән вер – юхи хашум вера вэс.

«Югория» тахи вухан вер тэты кэща **М. Косенко** лупас: «Югра мўв ипотечной агентство эвалт акцияйт юхды керлатты вер эвалт «Югория» страховая компания ёхеша тащан йил, ширн округ бюджета аршак налог вух манд».

«Сотрудничество»

немпи поступсы ширн Тюменской область кэщайт «Югория» страховой тахи эвалт акция непекат лэтлат, шиты Тюменской область одкем мар ши компания акционер айл. Ши юпийн Тюменской область вухан акция непекат юхды Югра мўва кератлйит.

Тэнял од рэпата оләнән путартман **А. Охлопков** лупас, хуты «Югория» страховой тахи ёх манум од мет ям КАСКО па ОСАГО па па верат паты страховой

вухат сухуптасат. Шиты тэнял 4602 миллион шойт вух сухуптасы, ши эвалт 1757 миллион шойт ОСАГО паты, 1015 миллион пасыр машинайт страховка вер паты.

Тэнял 90 процента хуятата ши тахи ёх рэпата мэстас. «Рустраховка» сайт эхтын 2015-2016-мит оләнән «Югория» страховой тахи рэпата ширн оләнмит тахийн вэл.

Ши тумпийн вэйтантупсийн путартсы, хуты «Югория-Мед» страховой тахи «АльфаСтрахование» тахия лунал па лекшитты ширн страховка верты питл.

Людмила СПИРЯКОВА

Ёмвошн нявремәт хурамәң хотәтн вәндтыйлдәт

*Ши вер айкел
әкәтты ёх шиваләсәт,
хән вән кер тыдәш
лапәтмит хәтәдн
нявремәт тайты
па вәндтәты хотәт
вантты яңхсәт.*

Мет сыры муң
«Моньш» немуп
ай пушхәт лавәдты
хота дуңты йлсүв,
шит Обьездная вош
хұдыйн вәд, тәм пұш
Ас хәдты тыдәшн
рәпитты питәс. Ши хот
вет шураәс квадратной
метра арат, шив ветсот
мудтас ай няврем яңхәд.
Вәндтыйлдты, юнтты
па рұтыщәты хот йитәт
тухәдпи щәта шахматайн
юнтты тәхи вәд, щәдта
бассейн, детут кавәртты
па деты хот йит, эвет па
пухәт лекцитты тәхи па
па утәт. Нявремәт арсыр
верәта вәндтәты па тәдаңа
тайтыя щәта муй мосд
иса вәд. Инклюзивной
немуп вер посн мәшәң
ай хуятәта шив яңхтыя
ищи рәхл.

Кимит хот, худта мұң
мәнсүв, шит **нядмит**
әшкола вәс. Ши йилуп
вән хотн пухәт-эвет кәт
од юхды вәндтыйлдты
питсәт. Щәта няд хот ияха
кәратман вәддәт, и хотн
нявремәт вәндтыйлдәт,
кимит хотн кәт певәлдты
хот йит вәд. Щәдта
спортивной хот йит, детут
кавәртты па деты хот вәд.
Ши тумпи 400-кем хуят
омәстыя якты-ариты хот
йит, вертут верты тәхет,
спортивной па пушкан
эвәдт есәдты тәхет, пев-
әдты па лекцитыйлдты хот
йитәт вәддәт.

Ши әшколайн 800-
кем хуята вәндтыйлдты
рәхл, тәм пұдьяң 1100-
кем няврем щәта
вәд: вән эвет, пухәт и
сменаин вәндтыйлдәт,
айшәк хуятәт – кәт
сменаин. Әшкола инк-
люзивной нем тайл,
шит пәты щәта ярхәс
мәшәң няврем вәндтыйл.
Дыведа немасыя шимәш
тәхи версы, хута дыв

Нявремәт «Кванториум Югры» тәхийн

компьютер унтасн хәнш-
ты вәндтыйлдәт.

Ши юпийн айкел
«**Колледж-интернат**
**Центр искусств для ода-
ренных детей Севера**»
хота мәнсәт. Ши хот 2017-
мит одн хәс ода йил. Ис-
кусствайт Центр 40-кем
шураәс квадратной метра
арат. Вудаң хотн ай ёх
әшколайн вәндтыйлдәт,
нарәсләт па якләт. Атәлт
тәхийн пурмәс верты па
ольпәң хурәт хәншты хот
омәсл. Щәдта 250 эви-
пукх вәдтыя интернат
вәд, нявремәт вәндтәты
хуятәт ищи холды хотәт
тайлдәт.

Мосд лупты, Россияйн
тәп тәм колледж хуши
ветьяң нарәс юх вәд, мәта
утәт «Стейнвей» немуп
хотн версыйт. Немәлт
тәхиши аратметямнарәс
юх ән тайл. Искусства
Центр ЮНЕСКО хуши
вәдты Ассоциированной
әшколая дұңтәсл.
Россияйн 200 мудтас
шимәш хот шив дуңсәт,
тәрум идпийн яңкем
мудтас шураәс арат әшкола
щәта вәд. Интум ши хотн
250 айшәк няврем па ищи
арат айлат ёх вәндтыйл.
170-кем Ёмвош няврем
шив ариты, якты па
нарәсты яңхәд. Мет
яма вәндтыйлдты ай
ёх всероссийской, ев-
ропейской па азиатской
кәсупсәтн кәсләт. 50-
70-кем процент хуятәт
колледж юпийн па вошәтн
вән непек холдмтләт.

Итәхәт Александровской
па Мариинской театрат
хуши якләт, Астра-
ханской, Саранской,
Сыктывкарской па хон
пеләк оперной хотәтн па
М.Е. Пятницкий немуп
тәхийн ариләт.

Әхәт «Кванториум
Югры» тәхи
«**Технопарк высоких
технологий**» хотн вәд.
Нявремәт пәты шимәш
хот Россияйн мет олаңән
Ёмвошн пұншы. Юхи
хәшум олаңн иса шимд
эви па пукх инженера
вәндтыйлдты питсәт.
Ши вер тұңматтыя
тәняд Петербургской
мұвтәд экономической
мирхотн Ёмвош округа
кәщайт Агентство
стратегических инициа-
тив тәхи ёх пида нумәс
версәт ай хуятәта ай
павәтты па вәндтәты,
муй хурасуп рәпата
инженерәт тайлдәт. Интум
Ёмвош Кванториум хуши
380-кем няврем ши вер
уша павәтләт. Дыв тәрум
пәты щәта вәндтыйлдәт
Робоквантум, Авто-
квантум, Космоквантум,
Data-квантум, IT-
квантум, Ноу-Хау-Кван-
тум, Аэроквантум па
Наноквантум тәхетн.
Вәндтыйлдтәд мәр дыв
инженерной рәпата
олаңән уша верләт.
Вәндтупсы етшуптәты
юпийн нявремәт вән
ёха па па пухәта, эвета
вәндтәдәт, муй верты
вәндсәт.

Мосд лупты, «Кван-

ториум Югры» хотн
ай ёх нанотехнология
немуп вер посн пур-
мәсәт верләт, щәдта
щәта квадрокоптерәт,
3D-принтерәт, лазер
унтасн картәт эвәтты
щұңкәт па LEGO утәт
вәддәт.

Юхи хәшум тә-
хия, худта мұң
ләңтыйлдсүв, **олимпийс-
кой резерв Югорской
колледж-интернат** вәс.
Ши тәхи тәм пұш нивд
ода йил. Ши хот немасыя
пұншы, ләдн Ёмвош
округ па Россия сборной
тәхета нявремәт вәндтәты.
Тәм пұдьяң Россияйн шит
мет ям хот, хута вәндтәты
хот, спортивной тәхи,
интернат, общежития,
мәшәт тұңматты хот
йитәт па пасыр утәт
вәддәт.

Тәм одн колледж хуши
338-кем айлат ёх вәд.
Дыв нядхушьяң вер уша
павәтләт, шит биатлон,
лукхей, йиңкән вәщийлдты
шир, атлетика па па утәт.
Колледж рәпитты мәр
нивд хуят мұвтәд мастер
нем холдмтсәт, 42 хуят
мастер спорта йисәт, 82
хәннхә кандидат нем
тайлдәт. 2015-2016-мит
олдәнән вәндтыйлдты ёх
күтн 262 хуят Ёмвош округ
сборной хуши вәддәт, 47
хуят – Россия сборной
тәхийн. 2014-2015-мит
олдәнән пухәт па эвет
Россияйн, Европайн па
мұвтәд кәсупсәтн нядьяң
сорни, 33 щәд вух па 57
пәтәрух мевәд пос ёша
павәтсәт.

Рәхл лупты, Ёмвошн
нявремәт па айлат
ёх шеңк ям хотәтн
вәндтыйлдәт. Щәта арсыр
тәм йис пурмәсәт вәддәт,
мәта утәт рұвн мет әмәш
вәндтыйлдты па мет ар вер
уша павәтты рәхл. Нядмит
әшкола кәща В. Репский
мұңева лупәс, нявремәт
уш тайлдәт, хути дыв
хурамәң па ям пурмәсәң
хотн вәндтыйлдәт.

Реональда ОЛЬЗИНА
хәншәс па хур верәс

Тэрүм юхан хэсыет

Ай кер тыдэц 18-мит хэтайн Сэрханл мўвн Русскинской вошн ашколайн мирхот вэс. Тэм вэйтантапсы Сэрханл вош педагогической университетн няврем вэндтэты ёхн Меди@полигон вер унтасн дэцэтса. Тыв айкел ханшты тэхийн вэндтэйдты хуятат акусат.

Сергей Сопочин

Тэмэц вэйтантапсы унтасн Сэрханл мўвн Русскинской вошн ашколанявремэйт «Тром-Аганские звёздочки» немпи газета есэдлэт. Ай ёх вэндтэты не Елена Морус тата путэртэс, муй иты дыв рэпитлэт. Лўв яснэл эвэлт уша йис, сэрханл яснэл тэп Русскинской вошн ашкола нявремэйт газета верлэт. Щиты дыв рэт яснэл елды тэлэл. Эвет па пухат сэрханл ханты мир йис моньцэт, арат па путрат нэптэл вэна ювум ёх эвэлт нух ханшлэт па непека верлэт. Нявремэйт газета верман тэса мир, вэлупсы па айкелэт оләнән ханшты вэндтэйдлэт.

«Тэрүм юхан хэсыет» немпи газетайн айдат ёх рэпитлэт. Ух редактора 8-мит классн вэндтэйдты эвие Кристина Тэвлина вэл. Лўведа нэтэсты щира 7-мит классн

ханшсэт.

Айкел ханшты верэйн нявремэйт Сэрханл вош государственной педагогической университетн айдэт ёх вэндтэты хуятатн нэтлайт. Щиты

Русскинской вошн ашкола нявремэйт газета верлэт. Щиты дыв рэт яснэл елды тэлэл. Эвет па пухат сэрханл ханты мир йис моньцэт, арат па путрат нэптэл вэна ювум ёх эвэлт нух ханшлэт па непека верлэт.

вэндтэйдты эвие Зоя Покачева рэпитл. Тэм эвенән актэшум мира вандтэснән, муйсэр словарь дыв газета верты тумпи дэцэтсэт. Щит хураң ханты, рўщ па английской яснуп непек. Тэм киникая худыева хурат нявремэйт

филологической па журналистика верат тэты тэхи кэща хэ **Дмитрий Ларкович** лупас:

– Мўң хэлум ол мэр «Меди@полигон» немуп ут тата Русскинской вошн верэнтлэв. Щиты 2013-мит одн тэм вер унтасн «Тром-Аганские звёздочки» немуп газета тывэс. Мўң нявремэйт юнтман вэндтэслўв, муй иты мир эвэлт айкел акатты мосл. Тэса хур вўты вер эвета па пухата вандтэсўв. Щиты кашаң ол нявремэйт пида рэпитман дыведа айкел ханшты верэт вэтэна йилэт. Щимэц вэйтантапсэт юпийн нявремэйт газетаел ол лўнта яма йиты питэс. Ин тэмхэтл Русскинской вош ашкола айдат ёх «Тэрүм юхан хэсыет» непекел рўщ па ханты

яснәнән ханшлэл. Мет яма нявремэйт Россия мўв журналистэт Союз тэхия лўнман вэлты не Любовь Гризлюк нэтэс. Лўв эша-кўра тэпиет ханшты вэндлэт.

Елды мирхотн яснэ тэис нэптэл вэна ювум сэрханл ханты имие **Раиса Тэвлина:**

– Вантэ, мўң яснэвэн газета етумн шеңк амэсўв. Нявремэйт тэс йис яснэл ханшлэт. Кристина Тэвлина – ма хилнеңем, лўв иса иньцэс моньцэт па путрат. Эхэт мир дыв моньшуд моньшуд шувэлэтлэн амтэтьдэлэт. Ма нэ-мэстэмн, ат нявремэйт сэрханл мир яснэв елды тэлэл.

«Тэрүм юхан хэсыет» немпи тэхийн ханшты эвие **Зоя Покачева** лупас:

– Ма 7-мит «Б» классн вэндтэйдлум. Сэрханл яснэл арсыр айкелэт Русскинской вош па ашкола оләнән ханшлуд па рўщ яснэ эвэлт ханты щира тулмаштэлум. Мәнэма эмэц мир оләнән ханшты. Тата рэпитты олнитмем вўш эвэлт ма ямашак вэндтэйдты питсум. Ма щиремн, меттэса йилуп ол оләнән ханшийлсум. Тата хэлум ол мэр рэпитлуд.

Елды «Тэрүм юхан хэсыет» немпи газетайн рэпитты пухие Сергей Сопочин путэр эвэлт уша йис, лўв 7-мит классн вэндтэйд. Тэм непека хур вўйман вэл. Ванкўтлы навэрти, лўхн хэхэлты верэт па арсыр еманхэтлэт оләнән ханшл. Тэм пухие тармэц газетаел электронной щирн лэцэтл. Сергей Сопочин айкел ханшты па хур вўты хэя ләнхал вэндтэйдты.

Нявремэйт сэрханл яснэл непек верты Елена Владимировна Морусн вохсайт.

Ульяна ДАНИЛО

У. Данило верум хурән

Тэм эвет газетая ханшлэт

Вурҥа имев емӓҥхӓтл ӓмӓца постӓсӓв

«Созвездие Югры» эвиет якӓт

Вурҥа тыхӓл верлӓт

Вӓн кер тылӓщ 9-мит хӓтӓдн Ёмвошӓҥ мир по мойҥа юхтум хуятӓт окружной щирн «Вурҥа хӓтл» постӓсӓт. Тӓм пӓш вӓн емӓҥхӓтл Бориса Лосева немпи рӓтыщӓты тӓхийн лӓщӓтсы. Хӓтл кӓтупн тыв ар вошӓҥ па мойҥа юхтум мир нявремӓт пида ӓктӓщсӓт.

Йис пура вӓш эвӓлт арсыр тухлӓҥ войт киньша вурҥа мет сырыя увӓс мӓвева юхӓтл. Щит пӓты мӓҥ мирев вӓдӓт, хути вурҥаев ки юхтӓс – товия йис. Тӓм емӓҥхӓтл округев луватыйн кашӓҥ кӓртӓн постӓды. Лыв хӓтл мӓр кӓтӓдн вӓйтантыйлдӓт,

Е. Мильхов якӓд

путӓртлӓт, як хот вантлӓт, соламӓт па хӓл кавӓртлӓт. Юх шӓкӓт эвӓлт тыхлӓт верлӓт, тови па вурҥа олӓҥӓн арсыр путрӓт, амамӓтщет путӓртлӓт, ӓхӓл шӓпи навӓрлӓт па па сыр-сыр увӓс мир кӓсупсӓт лӓщӓтлӓт. Тӓм емӓҥхӓтл миревн шеҥк сӓмӓҥа тӓйды.

Тӓм олн, ма щиремн, мет вӓн па ӓмӓщ вурҥа имев емӓҥхӓтл тывӓс. Емӓҥхӓтл пӓншум пурайн «Югра лыднуптӓты» оса тӓхи кӓща лӓҥкӓр не Л. Алфӓрова хошум ясӓӓт юпийн мӓнум ол мӓр, щит 2015-мит ол ай кер тылӓщ вӓш эвӓлт сема питум итӓх Ёмвошӓҥ увӓс ай пушхиет хоттел ӓха мойлупсӓт катлуптӓс. Щит Важенинӓт, Богордаевӓт, Каюковӓт, Клименовӓт, Ломотковӓт, Сайнаховӓт, Рынгинӓт, Пакешевӓт, Сидоркинӓт, Тархановӓт, Шульгинӓт па Шереховӓт хоттел ӓх. Вантӓ, тӓм ӓх шуши мир йис вӓлупсӓв па культура верӓт дерамты пӓты ар ӓр пундӓт. Мосл ястӓты, тӓм олн Югра мӓв хӓватыйн кӓтсот пушӓх сема питӓс.

Елды «Югра мӓв ям хӓннехӓ олӓҥӓн» нявремӓт пӓты верум кӓсупсы олӓҥӓн путӓр мӓнӓс. Тӓм кӓсупсы «Хӓнты ясӓҥ», «Луима сӓрипос» газетайнӓҥ ӓх па «Югра лыднуптӓты» оса тӓхи хуятӓт унтасн лӓщӓтсы. Щиты тӓм ол Ас хӓлты тылӓщ вӓш эвӓлт вӓн кер тылӓщ вӓнты округевн вӓлты пушхӓт ям хӓннехӓйт па лыв вулаҥ верлад олӓҥӓн хӓнты па вухӓл ясӓҥҥӓнӓн путрӓт муй стихӓт китсӓт. Интӓм, вурҥа имев емӓҥхӓтл пурайн, Л. Алфӓрова, Р. Решетникова па Л. Спирякова

итӓх вошӓҥ нух питум кӓсты нявремӓт ишӓк непекаҥн па мойлупсӓтн катлуптӓсӓт.

Елды мойҥа мира ӓмӓщ якхот вантӓсы. Тӓта Русскинская кӓрт эвӓлт юхтум «Вонт нӓ» арӓҥ-якӓҥ неҥиет па эвиет, Лянтор вошӓҥ «Пимӓлы» ариты-якты нявремӓт, Ёмвош район Шапша кӓрт эвӓлт «Мощ хот» якӓҥ ӓх, Нуви сӓҥхум район Ваньщавӓт кӓртӓн вӓлты «Тӓт сӓмие» тӓхийн ариты-якты эвиет, Сӓрханл район Тром-Аган кӓрт эвӓлт юхтум «Тром ӓвум махум» арӓҥ-якӓҥ имет па эвиет, Ёмвошӓҥ «Созвездие Югры» артистӓт, Нягань вош арсыр мирӓт культура тӓхи эвӓлт ӓх, Лянтор вошн вӓлты «Тень ӓмигранта» немпи ариты па нарӓсты айдат ӓх Вера Кондратьева пида шуши мирлӓв хурамӓҥ арӓт арисӓт, якӓт ванлтӓсӓт па нарӓсты юхӓтн юнтсӓт.

Щи тумпийн мет хурамӓҥ вурҥа имев лӓмӓтсук ӓктӓшум мира алды. Тӓм пӓш мет хурамӓҥ вурҥа ими кӓсупсыя мет немасыя вурҥа имев хурпи лӓмӓтсук вантлӓсы. Ӗмӓщ, хути мет ай ӓвие Настенька Чумбакова тӓп-тӓп кӓтола йис. Тӓм пушхие хурамӓҥ нуви вурҥа ернӓсн аҥкаҥкелн ӓнтсы.

Нявремиет пӓты сыр-сыр увӓс мир кӓсупсӓт па юнтутӓт верӓнтсыйт. Лыв юх шӓкӓт эвӓлт тыхлӓт лӓщӓтсӓт, аканят ӓнтсӓт, олюпн хӓрӓт хӓншсӓт па ӓрӓщты кӓсупсӓтн кӓссӓт.

**Ирина САМСОНОВА
хӓншӓс па хурӓт верӓс**

Төрүм юхән хонһаң
Русскинской вошн ай кер
тыдәш 20-мит хәтәдн Сәрханл
мир вүлөң әхләтн кәсты хәтл
вәс. Алһаңа Төрүм ащев вотас
па ертәң хәтл верәс. Нын ши
вөдән, вүды лавәлман вөдты
әх донһаң па ишқи ертәң
хәтләта вөдлман вөдләт,
вантэ, авие төрүм арсыр
хәтләтн валемуман тайда.

Кәсты хәр дор лот хуша ләшәтум. Екар кимәдн нюки хотәт верумәт. Тәм нюки хотәт хурам па әмәш пәта емәңхәтла вөнт кәртән вөдты әх тәсәт. Итәх әх каш верман юрн хота лүңемийдсәт. Шәта сәрханл имиет әх каврум шайн, епләң ләнт йиңкән па вүды нюхийн ләпәтсәт. Дыв мойң хуятәта вүды лавәлман вөдты әх вөдупсы оләңән путәртсәт. Камн па мир вүдйиңкәстышираләшәтйидсәт. Вантэ, вүды лавәлты әх тәләң ол мәр тәм емәңхәтл лавәлдл. Икет күрмәң сыры хоптәт вөндтәсәт. Имет йилуп сәкән ернасәт, сәхәт, хурамәң вейт әнтсәт. Елта вантты шимурт ям хәншәң вөюп, тәса әнтум молупшәң икет, нәй сәхәң имиет па нүплүв молупшәң ай нявремиет кәсты хәра әкумты питсәт. Ши тумпи ар мир Сәрхәңл, Нижневартоск па па вошәт эвәлт юхәтсәт тәм емәңхәтл вантты. Вәлэв, ши однитла вүлөң әх емәңхәтл. Шүваләсем, авиет хурамәна кирумәт, вурты русең келәт, сапәләд әня ләңхәңшупәтн ихтумәт. Тәта арсыр нартуп хуятәт вүянтсәт кәсты. Хүв мәр лавлүм хәтл ши юхтәс. Вантэ, кәсупсы од мәр и пүш тәп вәдәл. Ши пәта камн әкмум әх авиет әмшәләдәт. Ши кәмн хуят ши үвтәс:

– Однитса кәсупсы!

Вотас күтн әхләт нюр тухләң войт иты пәрләдәт. Авиет пидә рәпитты хуятәт яма хошләт вүды пидә катләсйидты. Вантты әх ән па мутшәсәт, мәта кәмн дыв үккелдәл нярәтсәт. Мет оләң икет күтәдн кәссәт. Мир кәсты мәр ерта йис па вүлөтә шеңк лавәрт хәхәлты вәс.

Шәта ма Алексей Тәвлин пидә путремәсум. Лүв Нижнесортымский вош пүңәдн рәтнадал пидә вөнт кәртән вүдыдал тайман вәд. Тәм хуятәв

Үккелдал нярәтсәт

Русең келуп әхәл

иши мирд пидә кәсәс. Лүв немасыя сыры хопты кәсты шира вөндтәс. Мин путәртум мәреман имет кәсты вүянтмел. Сәрханл недан үккел кәтәдты яма хоштәл. Имиет наврәлтәдн донһаң йиңк пәсәң тәп ара пүдйид. Емәңхәтла юхтум мойң әх шимәш тарум имет педә мутра вантсәт.

Имудтйиң уша йис, мет пәста икет күтн Владимир Сопочин, имет күтн Анастасия Комтина наврәлсәңән. Лын оләң тәхия питман пәта «Буран» әхәдн мойдуптәсйиңән. Кимәт тәхия Валерий Покачев па Зоя Сопочина питсәңән. Хәдмит тәхи Владимир Рускин па Светлана Сопочина вүсәң. Кимәт па хәдмит тәхия юхтум әх түт па хоп моторн мойләсйит. Вүлөң әхләтн кәсупсы етшум юпийн, елды вөнт кәртәтн вөдты мир арсыр юнтупсәтн кәссәт. Хә әх күтәдн әрәшсәт, нымәдн хәхәлсәт, имет әр тәдты юхән юнтсәт. Нюки хотәт түв мир па күтәдн кәссәт, мәта хотн мир яма шайн яньшдәлйит, хүта юрн хот тәса верман вәд. Шиты мет ям нюки хотәң неңа Ирина Максимовна Покачева йис. Кимәт тәхия Надежда Ивановна Покачева нюки хотл питәс. Хәдмит Русскинской вош национальной культура тәхи нюки хот вүс. Дыв хүдыева вүхәң мойдупсәтн мәсйит. Русскинской вошн вүлөң әх емәңхәтл әмшә мәнәс. Ма Нижневартоск вош эвәлт юхтум ими Марина Гурьянова иньшәссем, муй вүрн

Анастасия Комтина оләң тәхи вүюм не

емәңхәтл лүвела вәс? Лүв няхәң веншәң июхды нәхмәс: «Мүң камән вүлөң әхәдн тәтәдьясыюв, арсыр әмәш верәтвантсүв. Шәлта мурта потсаюв па хошум нюки хота лүңемәсүв. Тәта ләнт йиңкән, каврум шайн яньшдәтәсыюв. Тәмәш емәңхәтлшеңкәмәш. Мүң па ол па тыв юхәтлүв».

Йина ши вүлөң әхләтн кәсты емәңхәтл пурайн мир шуши әх вөдупсы уша верләт. Тәта арсыр вүды лавәлты әх күтәдн вәйтәнтйидләт, путремәләт. Шәлта авиетн кәсман оләң тәхия питум әх тынәң «Буран» еша павәтсәт. Вөнт кәртән вөдты хуятәта шит вера мосты пурмәс.

Ульяна ВЫЛЛА
хәншәс па хурәң верәс

Вүдөң өх хәтл – щит вудан емаңхәтл

Щиты лупдәт Когалым вошн вәдты мир, дыв хушәла кәт вудан хәтл вәд: вошәң емаңхәтл па вүдөң өх хәтл. Тәм пүш вүдөң мир емаңхәтл щит вошн ай кер тыләщ кимит хәтәдн вәс. Сыры иты щит ут «ЛУКОЙЛ-Западная Сибирь», «Союз оленеводов Югры» па вошәң кәща хотн рәпитты мир дэщәтсәт.

Щит емаңхәтл рүть-щәты тәхийн версы, щәта якты-ариты хәр, тынестытәхетпаюнтәтн юнтты тәхет вәсәт. Нивд юрн хотн мойң өх вантсәт, мүй вүрн шуши өх щит хотәтн вәдләт па шуши имет кавәртум дөтутәт дөсәт. Щитумпи кәсты хәрәт верәнтсыйт па 800 метра хуват вүды әхәдн яңхты пәнт вәс. Тынесты хотәтн арсыр вошәт па кәртәт эвәлт юхтылум өх сувенирәт, вой сух, вүды сух, ханты дәмтутәт, хүд, нюхи па воньшүмут ед тынысәт.

Вүдөң мир емаңхәтлн Когалым кәща Н. Пальчиков, Федерация Советн рәпитты ики В. Сондыков, Ёмвош округ губернатора нәтты хә А. Забозлаев, Тюменской областной дума депутат И. Лосева, «ЛУКОЙЛ-Западная Сибирь» рәпатнек А. Кабатов, Союз оленеводов ух хә С. Кечимов, «Спасение

Югры»кәща А. Новьюхов па «Ямал – потомкам!» хуят Р. Айваседа вүща ясәң әктәшум мира лупсәт.

Щит юпийн ариты па яктыөх Когалым, Ёмвош, Лянтор па Пуровской район эвәлт рүш, ханты па юрн арәт арисәт, щит мирәт якәт яксәт. И тәхийн «Касты өх» немуп юрн хот омсәс, хута хәннәхәйт кәссәт, нявремәт «Забавы у чума» немуп хәрн юнтсәт. Шеңк әмәш «Вүдөң хоттел өх» па вүдөң өх кәсупсәңн вантты вәс. Щитумпи шуши өх тынщан вала тәхсәт, күлашсәт, әхәд едты навәртсәт па юх шәп талсәт. Кәсты өх күтн Ханымей, Тарко-Сале кәртәңн эвәлт 22 хуят вәс.

Вүдөң мир семьяйт эвәлт тәм пүш вет хотәң өх күтәдн кәссәт, щит Людмила Кечимова, Виталий Сопочин,

Кәсүпсыйн нух питум өх

Юрий Сопочин, Альберт Покачев па Людмила Князьянова семьяйт. Семьяйт нәмасыя щит вера дэщәтыйлдсәт: нявремәт «Ма хотәң өхдам» немуп хурәт хәншсәт, неңәт лантәң нянь, кәдәң нянь па хүдәң дөтутәт версәт, өхәт щитәтн мойң өх лапәтсәт. Щәдта дыв стихәт лүңәтсәт, ханты арәт арисәт па яксәт.

Кәсупсәт сухнум юпийн емаңхәтл дэщәтум мир, «Оленеводческая семья-2016» немуп кәсупсыйн кәсум өх ишәкты непекайн мойдәсыйт. И. Кечимов «Тройка лучших спортсменов-ветеранов» немуп ишәкты непекайн мәсы, Ю. Ермаков, В. Рускин па Д. Покачев вүдәт дөвәлтәд пәты Ёмвош округ губернатор эвәлт пәмәщипа непекайн кәтлуптәсыйт.

Щит юпийн шуши мир кәсупсәтн нух питум өх мойдәсыйт. 206 хуят кәссәт, щит сот хәтәң хә па нядәң хәт не вәс. Күлашты верн оләң тәхийн Е. Пяк вәс, кимит – С. Сопочин, хәдмит – С. Покачев. Юхшәп тәдты верн Ю. Тәвлина

нух питәс, кимит не – Т. Сопочина, хәдмит – Н. Покачева. Әхәд едты мет апрәңа Л. Комтин наврәс – 300 пүш арат, В. Покачев – 250 арат, В. Мултанов – 223 арат. Мет ар пүш тынзән вала А. Пяк тәхәс, шимәлшәк – Ф. Покачев, мет шимд – Алексей Вылла.

Вүды әхәдн няд-хушәң не кәсәс. Щит кәсупсыйн Н. Рускина нух питәс. Лүв юпедн И. Мултанова юхтәс, хәдмит неңа Е. Рыкова вәс, нядмит – Т. Покачева, ветмит – К. Покачева. Хә өх күтн В. Сопочин нух питәс, В. Пяк кимит вәс, хәдмит – М. Покачев, нядмит – Л. Сопочин, ветмит – И. Кечимов.

Н. Рускина па В. Сопочин оләң тәхия питсәңн па «Шихан» немуп әхәд өша пәвәтсәңн. 2-3-мит тәхета питум өх хоп, өңк пүритты щүңк, нуви түт мәты пурмәс па юх эвәтты карты холумтсәт. 4-5-мит тәхәңәна питум хуятәт мойдупсы непекайн мәсыйт.

Реональда ОЛЬЗИНА
хәншәс па хурәң верәс

Неңәт өртәдәт

Пўпи пухие якты хот

С. Кечимов емӓң ар арийд

Пўпи пухие пида С. Кечимов

Ёмвош округ Сәрханд мўвн «Кар-тохи» немпи рўтыщаты тӓхийн ай кер тылаш 21-мит хӓтл вўш эвӓлт 25-мит хӓтл вӓнта пўпи якты хот мӓнӓс. Тыв нӓпӓтлӓд вӓна ювум сӓрханд ӓх ӓктӓщӓт.

Пўпи пухие ащия Геннадий Рынков вӓс. Щӓлта пўпи пухие арӓт, якӓт вӓты хуятӓт юхӓтсӓт. Касум вош эвӓлт щив арӓң ики Андрей Ерныхов вохийлса. Ёмвош эвӓлт пўпи якты хот верты кеша хӓнты мир учӓной ики Тимофей Молданов юхтылдӓс. Щи тумпи йис емӓңхӓтл нух хӓншты па хон пелӓк Германия мўв эвӓлт Штефан Дудек па Венгрия нӓ Жофия Шон вӓсӓн.

Мет олӓң хӓтл авие

Най-Вӓрт пориты пӓта хурса. Елды сӓрханд мир арӓң ики Сергей Кечимов па па икет якты па ариты хот нух кўшмӓлсӓт. Щӓлта пўпи пухие хота хӓнты ащи хӓйлӓн лўңӓлдса. Щи юпийн пўпи пухие иньщӓсса, муй иты якхот тӓты, муй арат хӓтла, Касум мўв эвӓлт юхтум ӓха рӓхл муй ӓнтӓ емӓңхӓтлӓн ариты, лўңӓлтупӓт верты. Ӕхӓт уша йис, нӓрум вой пухие нӓл хӓтл мӓр емӓңхӓтлӓл верты кашащӓс. Щиты

мет олӓң пўпи пухие нух килтӓты ар Сӓрханд мўв ики Сергей Кечимов арийс.

Ма сӓрхандхӓнты ики **Сергей Кечимов** пида пўпи якты хот олӓңӓн путартсум. Лўв лупӓс:

– Ар ол сайн сӓрханд йис мир яма пўпи якты хот арӓт вӓслӓд. Ин щимӓщ емӓң арӓт вӓты хуят шимл. Ма тӓп нӓмдем, ая вӓлдемн мўң мўвевн пўпи якты хот мир верӓнтсӓт. И пўш па 1963-мит олн Ермаково вошн нӓрум вой емӓңхӓтла сӓрханд мир ӓктӓщийлсӓт. Мӓ-нема щатыщӓщем иса тӓм тарнӓң йис емӓңхӓтл олӓңӓн путӓртылдӓс. Щӓлта ма акем Тимофей Иванович пўпи якты катра хотн 50 ар арийс. Щиты ая вӓлум олдамӓн пўпи якты хот вантмем юпийн щи давӓлсум, и хӓн па питл. Я-а, имудтыйн 1991-мит олн Касум мўва Вўтвоша йис емӓңхӓтла щи вохсӓюв. Мурта амӓтсум! Щирн ма мет олӓң пўш нӓптем вӓна ювман пўпи якты хот вантсум. Шеңкӓмӓщ вантты, щирн худна вӓн нартуп ӓх яма вӓсӓт. Ма щиремн, иса тармаш емӓңхӓтл вантсем. Мир яма па тӓса арисӓт, яксӓт. Ин мўң мўвевн йис

емӓңхӓтл арӓт, якӓт па лўңӓлтупӓт вӓты шимл мир хӓщӓс. Ин айлат нявремӓт вӓндтӓлӓв щи вера. Щӓлта итӓх ӓх арӓт хӓдлӓсӓт, тӓп ариты ӓн тывл. Тӓмӓщ вӓн емӓңхӓтлӓн вой арӓт тармаш вӓты мосл. Вантӓ, нявремӓт ариты питлӓт ки, тўрлӓл кўлыя йилӓт. Мосл ай ӓх вӓндтӓты.

Елды тӓм вӓйтантупсы олӓңӓн Русскинской вош эвӓлт юхтум айлат хӓ **Сергей Русскин** ясӓң лупӓс:

– Ма олӓң пўш тӓмӓщ емӓңхӓтлӓн. Вӓн амӓт йис ар сўвӓт хӓдты. Тӓмӓщ арӓт вӓндтӓты вӓн каш тӓйлум. Мўң мирев тарнӓң йис емӓңхӓтлӓт лӓңхӓлум елды тӓты. Мет вӓн вер – тӓмхӓтл йис арӓт, лўңӓлтупӓт, моньщӓт нявремӓт сӓма тӓса пунты мосл. Тӓп йис емӓңхӓтл пўпи якты хот па щира верты ӓн мосл, хутыса тарнӓң пурайн якӓт яксайт, арӓт арисайт, ини щиты мосл елды тӓты. Тӓп щиты мўң хӓнты мир верлўв елды тӓлўв. Щи пӓта тӓм верн нявремӓта яма ясӓң тӓйты мосл. Ӑн рӓхл деваса атедта пўпи якты хот эвӓлт лўңӓлтупӓт вӓндтӓты.

Ульяна МОЛДАНОВА

Тимофей Молданов лўналтуп вантӓл

Пурмӑс верты хэ па мир давӑлды хуят

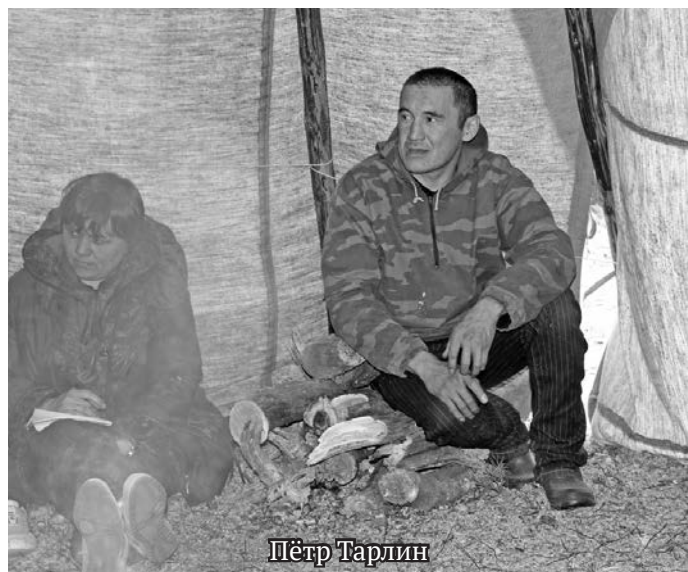
Сыры «Хӑнты ясӑн» непекн Касум вошн оса рӑпитты мир оӑӑӑн хӑншийлсӑв. Ит – щит Пётр Владимирович Тарлин, дӑв сохӑд верты тӑхи тӑйл. Дӑв пидала «Нумсанг ёх» кӑртӑн вӑтаӑа йисум. Кашӑӑ ол щӑта нывремӑт пурмӑс верты Россия народной мастер хэ Николай Анатольевич Тасьманов вӑнтӑд. Дын китумтак рӑпата, вой-хӑд велпӑслӑты вер оӑӑӑн ай павӑтсӑӑӑн па муйсӑр нӑм мӑв войт Увӑс мӑва юхтыйлдытты питсӑт.

Пётр Тарлин ясӑн ширн, ар ол вӑнтӑн кервой ӑнтӑм. Сыры доньщ питд, имухты етдӑт. «Интум вӑрн иса шитам, щипки вой ӑнтӑм, немхуят ӑнтӑм. Итӑх пурайн цаплайт тыв юхтыйлдӑт, мирн вантсыйт. Сыры мӑӑ хущева норка иса ӑнтӑм вӑс, интум мухӑлая вӑлдыт питӑс», – лупӑс щипки хэ. Николай Тасьманов лупӑс, хӑнты ар вурщик вӑс, кӑтари ищипи юхтылдӑс. Интум щит ищипи тӑта ӑнтӑм. «Питы хоӑхра тӑм пӑш тӑта вантсӑв. Арсыр па мӑв войт тыв юхтыйлдӑт. Мир лупдӑт, «Нумто» немуп парка товийн пеликанӑт юхтыйлдӑт. Канада мӑвн вӑлдыт дӑнт ищипи тыв юхтыйлдыт питӑс. Ипӑш Касума аист тухдӑӑ вой юхтылдӑс. Ма хӑн дӑвӑд шивӑдӑсум, мет оӑӑӑн нӑмӑссум, щит стерх омӑсд – нувипи хурасуп хӑв кӑруп вой. Ёхӑт дӑв Ай юхан ова мӑнӑс. Вана юхӑтсум дӑвӑд хура вӑты, ин утӑм нух пӑрлӑс. Кӑт хӑтд мӑнӑс, хопн мӑнлум, вантдӑм, пӑхӑрн, хута музей вӑд, пан хӑрийн шӑшийд. Лапӑт мӑр мирн вантсӑ, хути пӑрлӑс. Ёхӑт худты мӑнӑс, мосӑӑ, вӑдса. Тӑмӑщ тухдӑӑ войт интум мӑӑ хуцава юхтыйлдӑт», – лупӑс вертутӑӑ хэ.

П. Тарлин путӑртӑс, дӑв Касумн сема питӑс, ащӑд Владимир Николаевич Тарлин,

ӑӑкел – Екатерина Ивановна Тарлина. Ащӑд кӑра йис, ӑӑкел вӑд. Дӑв худна ӑӑкел хотн вӑд, щит пӑты нух нӑтты вух вӑты нартупӑн доӑс, дӑдн щит унтасн хот омӑсты. «Ма саттема хот омӑсты питдум. Хот омӑсты хотдум, мӑв тӑйлум. Пилорама па тӑйлум, сохдӑт эвӑтты картӑт дӑттыя апщӑм Екатеринбургӑа яӑхӑс. Сохӑд ваньтӑдӑв па хот омӑсты ёх щит дӑтлӑт. Ушӑӑ вух щипи вер эвӑлт ӑнтӑм. Вӑнт юх Бобровка кимӑдн немасыя дӑтлум, щӑдсаты тӑтӑӑ ӑхӑдн Касума тӑдӑм. Вошн па рӑпата ӑнтӑм. Сыры рӑпата мира тӑрмӑс, ин рӑпата ӑнтӑм. Вӑдщипи тӑм ол лагерьн рӑпитдум, вертут верты па давӑлдыт хэ юкана вӑдлум. Тӑта вӑнтӑн, вӑрн вӑлдыт иса ям, мӑӑ вӑнлум утӑт, пӑдӑ эвӑлт ӑн пӑдлӑв. Ёхӑд верты хотдум, кеши па нымӑд верлум. Муй мосд, иса верлум», – лупӑс Пётр Владимирович.

Николай Анатольевич н ёх мӑс: «К а т р а йис пурмӑсӑт хуятӑт лупум посн вердӑв муй нӑмӑдмӑлӑв, муй ширн хӑнты версыйт. Хӑн пурмӑс верты тӑп вӑянтлум, нӑмӑдмӑлум, муй вӑрн щатӑщӑщӑм пида щипи ут ай пурайн версумн. Сыры вӑт кӑртӑн дӑв пидала атӑлт вӑдлӑн, каш тӑйлӑн муй ӑнтӑ, ищипа рӑпитты партдыйн».

Пётр Тарлин

Хӑд велпӑслӑты хӑн путӑр мӑнӑс, Н.Тасьманов лупӑс: «Каш вантдӑты хушапн лупдӑ, нӑш хӑда йиӑк илпийн дӑдты рӑв тӑдн ӑн тӑрмӑд, щипӑта юханӑт хуца пуд верды. Щит утшам вер. Тӑдн хӑд ки ӑн вӑлдыт, мет ар хӑд юханӑн хӑд. Хӑн хӑд вӑдлӑн, хӑщум утӑта аршӑк тӑхи вӑдтыя хӑщд». Петр Тарлин нӑмӑсд, мӑӑ мӑвевн европейской ширн вӑлдыт ӑн мосд: «Щӑта вӑрнтӑп и ваншӑӑ хӑр па илаӑки вӑд, щипӑта нӑм мӑв ёх мӑвӑд давӑлдӑт. Россияйн сыры арӑд пӑлитсӑт, вой-хӑд велпӑслӑсӑт, вой шимдӑ ӑн ювӑнтӑс. Хӑнтӑт хӑнты Касум юхан хӑваттыйн худыева рӑт мӑвдлӑн вӑсӑт, кашӑӑ хуят дӑв саттӑда мӑвд давӑдс. Сыры мирев ар кӑтӑри вӑдсӑт, ищипа щипи вой шимдӑ ӑн ювӑнтӑс. Мӑӑ немхӑнты дӑваса вой ӑн вӑдлӑв, нӑм мӑв ёх нӑртама щитӑт вӑдлӑт. Щимӑщ ёх поступсы вӑраӑӑн велпӑслӑты ад есӑддыйт».

Пётр Владимирович нумӑсн тӑм йисн хӑнтӑт па юрнӑт

кӑтн, мосӑӑ, вӑнтыты и процент хуят яӑхӑд. Вантӑ, «Бурӑн» па бензин тӑйтыя ар вух мосд. «Советской лащ пурайн вӑдӑн мира кӑща хотӑт нӑтсӑт, интум мӑӑ немхуята ӑн мослӑв. Вӑдӑт давӑлдыт вер ки пӑрӑд, йис вӑлупсы ищипи вӑшӑд. Питы вуй вӑлдыт эвӑлт иса немӑдт рӑв ӑнтӑм. Щит такды дӑдн мет ям вӑлдыт вӑс. Хӑн Нуви сӑӑхум районӑн питы вуй холумтты питдӑ, щипурайн вӑнтпа хӑд ӑн хӑщд. Вӑнт – мӑӑ тӑщев ӑнта па доллар муй тӑщ. Советской лащ пурайн мир вӑсӑт, дывӑда муй мосӑс, иса тӑрмӑс. Сыры воша мӑнӑдн, немхуят эвӑлт ӑн пӑдсӑн. Интум мир пӑдман вӑдлӑт. Охотинспектор па рыбинспектор ёх эвӑлт пӑдлӑн.

Тӑм йис поступсӑт ширн вӑнтӑн хот ки омӑсдӑн, хотӑна непекӑтки ӑндӑщӑдлӑн, щитӑн хуши вӑдыт ӑн рӑхд. Ширн, вӑнта ӑн мӑнӑдн, вошн нӑшайды вӑдыт па ӑн тывӑд», – тыштуман лупӑс Пётр Тарлин.

Реональда ОЛЬЗИНА хӑншӑс па хур верӑс

Мүвтел мир литературной мойлупсийн мәсыит

**Ай кер тыдәш
30-мит хәтәдн
Ёмвошн Югорской
государственной
киникайт лүңәтты
хот йитн вәлупсәд
хүватн арсыр әмәш
непекәт хәншты
хуятәт «Югра»
немуп Мүвтел
мир литературной
мойлупсийн
мәсыит.**

Словения хон пеләк писатель хә
Славко Прегл мойдәсы

2016-мит одн шимәш вудан мойлупсы арсыр хон пеләк поэтәта па писателята хәтмит пүш юкантса. Тәм пүш Анатолий Омельчук Тюмень вош эвәлт «Краеведение» ширн хәншум

киникайдал пәта, Сергей Козлов ищи вош эвәлт «Проза» ширн непек ләшәтмәд пәта, Максим Замшев Москва хон вош эвәлт «Публицистика» путрәт вермәд пәта, Владимир Волковец Югра

мүв Советской вош эвәлт «Поэзия» ширн стихотворенияйт есәдмәд пәта, Елена Алекова Болгария мүв поэтесса не «Славянская киника» ширн сыр-сыр стихәт ар од мәр хәншмәд пәта па Славко Прегл Словения хон пеләк эвәлт писатель хә «Славянской непек» ширн арсыр путрәт ләшәтмәд пәта. Дыв худыева «Югра» немуп Мүвтел мир литературной лауреатәта йисәт.

Нух питум хәннехуятәт хурамәң мевәд посәтн катлуптәсыит па вүхәң мойлупсәтн мәсыит.

Кашәң од тәмәш литературной верәтн оләң тәхета юхәтты хәннехуятәт рәпатайт елды ищиты вешката арталәты па вантты питдыйт.

Владимир ЕНОВ

Людмила Кечимова

Шуши мир имет икидал иты ищи вүды верәта вүянтләт. Коғалым вош эвәлт 65-кем верста вүшн вәдты не Людмила Сергеевна Кечимова (Айваседа) «Лукойл Западная Сибирь» питы мүв таш вүты тәхийн 11 од рәпитл.

Тәм не нумәс верәс крестьянско-фермерской тәхи пүншты. Сәрханл районән ар хуят юкан вүды таш тайләт. Л.

Айваседа мәнәма путәртәс, хути тәм вера вүянтәд елпийн сыры вәндтыдәс. Лүв тәм верн әщелн, йяңәләдн

Каркам па хәрщи ими

па аньхийн нәтды. Юкан мүвн дыв кәт хот, лупас омәссәт, пуслән вар ләшәтсәт. Вүдәт Нуви сәңхум районән Вүтвошн ләтсәт.

Кашәң йилуп вер лавәрта мәнл. Ши мосты вера вух мосл па ши оләңәншимдмостыайкел хәншды.

Мәнум одн Людмила Сергеевна немасыя грант непек ләшәтәс, хута нүшәя вәдты вердал нух хәншсәлә па кашәң утые вух ширн лүңәтсәлә. Коғалым вошәң кәшә әх кәсупсы верәнтсәт. Ши әхн вухн ортыс.

Интәм дыв сохл муй па картлүңк па ши тумпийн түт мәты хушап па па утәт ләтләт. Ши вухәт унтасн әщел па йяңәд вүдыдал пәты пәшәс карәтләт. Щит ищи вулкәм ләшәтты. Вантә, мет оләңән вәнтән юх эвәтты, юх карәд нух хупитты па яма воңхты, и тәхия талты па әхәт әңкәд доньшты юпийн юхәт шив павәтты. Шиты вүдәт хотәна йиләт.

Л. Айваседа увәс мир вәлупсы вошәң па мойң әха ванлтәд. Йилуп одн

вәнт кәртәла и хәтл мәрәмойң әх юхтыйлсәт па вүды әхәдн яңхсәт, дорн хүд катәдсәт па ши юпийн хошум йиңк кавәртсәт па мурта әмәшлудман хүдыелсәт. Людмила ванлтәс шуши мир пурмәсәт, муй ширн кепәд тәнәлды па сәх хурам ияха пүштәды. Щиты мойң хуятәта уша йил увәс әх вәлупсы. Пурмәсәт әкәтты па шавиты хот кәшә И. Кукулина пида мүв таш вүты айдат әх пәты юрн хотомсыйлсәт. Хәтлмәр дыв увәс мир вәлупсы ванлтәсәт па мойң әх епләң дөтутн лапәтсәт.

Людмила хотәң әхәдл пида пида ван вошәта яңхты ләңхәд па елды рәпитты пәты дыв хушәла вошәң әх хушты.

Мосл лупты, ләдн шуши имет хә хуятәт пида имуртән арсыр верәта вүянтләт. Дыв округ правительствә па муниципалитет әхн яма нәтлдыйт. Тәм йис шуши мир вера вүянтум әх така күрн дольләт.

Раиса РЕШЕТНИКОВА

ВЭЯТН ТӘМӘШ ПОСТУПСЫ

«О государственной программе Ханты-Мансийского автономного округа – Югры «Социально-экономическое развитие коренных малочисленных народов Севера Ханты-Мансийского автономного округа – Югры на 2016-2020 годы», тәми тывәс 2013-мит одн ай тәхет потты тыдәшн хәдмит хәтлән, интәм 2016-мит одн тәм поступсийн йилуп пункт 1.2 хуши хәншман, муй арат вух шив пунсы па муйсәр верәт нын верәтләты тўңмәтты.

Мўвев давәдман тайты мосл

*Хурәт хәншты хәнты
не Надежда Михайловна
Талигина Ямал мўвн
Пудңавәт вошн вәд. Лўв
хәнты мир йис вәлупсы
яма вәддә, хәншәң хәнты
ләмәтсух әнтәл. Ма лўв
пидада Саранпауль вошн
вәйтантийдсум. Щи
пурайн лўв икел пида щив
мойна юхтыйдсәңән.*

Надежда Михайловна Щаня Юхан хонәңән Тильтим кәртән 1953-мит одн Ас потты тыдәщ 18-митн сема питәс. Ащел – Михаил Степанович Талигин вўды давәдман, вой-хўд вәдпәслуман вәс. Тәдн вўды кириләс па вой кәншман вәнта яңхәс. Лўңән лыв юхан хуши касдыйдсәт па щәта хўд вәдпәслуман вәсәт. Надежда ай пура олдал щиты мәнсәт. Щәлта лўв Овкәрт хуши әшколайн вәндтылдәс, интернатн вәс. Щи юпийн Надежда Пудңавәт воша культпросвет училищя художественной тәхия вәндтылдты мәнәс. Щәлта лўв Москва вошн С.Г. Строганов немпи высшей художественно-промышленной училищяйн вәндтылдәс. Щи юпийн 1987-мит одн Надежда Михайловна Пудңавәт воша юхтәс па культура па искусства училищяйн вәндтәты неңа рәпитты питәс. 1992-мит од вўш эвәлт Ямал мўвн шуши мир верәт дерамтты тәхийн вәндат научной сотрудинка вәд, интәм щит Уральской отделения РАН история па археология институт.

Там хәнты не айтедн хурәт хәншты вер педы сәмәң. Лўв Россия мўв хурәт хәншты хуятәт Союза луңман вәд. Хәншум хурдал арсыр вән музетн ихәтман вәддәт. Щит Увәс мўвн мўвәт-автәт, хурамәң вәнт, юханәт, вудаң Ас, шуши мирәт хурамәң ләмәтсухн. Щи хурәт вантман мир уша павәтләт, хутыса хәнтәт йис пурайн вәсәт, хутыса интәм вәддәт, муйсәр хурамәң тәхетн лыв енумсәт.

Н.М. Талигина Томск вошн Аспирантурайн вәндтылдәс па 2003-мит одн исторической наукайт кандидата йис. Лўв Щаня юхан хонәңән вәдты хәнтәт йис верәт оләңән ар научной неpek

Н. Рагимова верум хур

Надежда Талигина икел пида Саранпауль вошн

хәншәс. Лўв лупл:

– Ма рәт мирем йис вәлупсы дерамтлум. Интәм мет вән нўша верев – хәнты мир йис вәлупсәв вәтшәдзв. Мўвевн вәнтзв ищи вәшл. Мўцева рәт мирев вәлупсы давәдты мосл. Дәдн интәм йис верәт тәсә вәты хуятәт щи вердал нявремлада ат хәйсәдал. Ма ая вәдмемн иса хәнты әх рәт ясәңән путәртты, ләмәтсух ләмәтты едемсәт. Рўщ әх мўң педзәва лупсәт: «Нын уш ән тайты хуятәт, щимәщ ләмәтсухн яңхләты». Щи юпийн хәнты ләмәтсух ләмәтты едем вәс. Интәм щи пура юхтәс, хән хәнты мир йис вәлупсы нух алумты питсы. Щит ям. Интәм нявремлўва мўң вәты верев хәйты мосл. Рәт мир ләмәтсухн яңхты мосл. Ма щит иса непека пунлум, дәдн мўң юпевн па ар рәт пәты әт хәщәс.

Хурәт хәншты не айтедн хурамәң хәнты ләмәтсухәт әнтәл, щит сәхәт, ернасәт, щәшкан сәхәт, нирәт, вейт, молупщет. Щи ләмәтсухн лўв хотәң әхдал иса ләмәтман яңхләт.

Лын икел пида кәт пух енмәл-сәңән, нявремнәл университетәт етшуптәсәң, щит Ярослав Талигин па Михаил Возелов. Икел – Валерий Григорьевич Возелов – Шурышкарской район Унсылкәртән 1955-мит одн сема питәс. Аңкел-ащел вўды

давәдман, вой-хўд вәдпәслуман вәсәң. Щит пәты Валерий Григорьевич ай пура вўш эвәлт хўд вәдты вер педы сәмәң. Әшкола юпийн лўв Тюменской индустриальной институтән геологоразведочной факультет хуши вәндтылдәс. 1979-мит одн Катра Уренгой воша юхтәс. Щи пура вўш эвәлт па ин вәнты Валерий Возелов Северо-Уренгойской мўв илпи тащ кәншты тәхийн геолога рәпитл. Хәлумъяң лапәт од мәр щәта рәпитман лўв мўв пуритты па систамтты вер тәсә вәддә. Валерий Георгиевич лупл:

– Интәм мўң мўвевн мўв илпийн тащ кәншты шимәл хуят вәд, иса па мўвәт эвәлт юхтум әх рәпитләт. Ма ләңхалум айлат хуятәта лупты, дәдн лыв щи вера ат вәндтыйдсәт. Увәс мўвев – щит мўң мўвев, мўцева мосл рәт мўвевн тащ кәншты па мўвев-автзв система тайты.

Надежда Михайловна пил Нокруг хәнты мирева щимәщ ясәң китәс:

– Тыңәң рәт мирем, мўң щимәщ хурамәң па уяң мўвн вәдлўв, щит пәты рәт мўвев яма давәдман тайты мосл. Нынана ләңхалум лупты, тәлаңа, уяңа вәдаты, рәт мирев йис верлўв едды тўваты!

Надежда РАГИМОВА

Рәт мұвәл такды мәремәды

**Сумътвош район
Хулимсунта янхмемн
па кертӑн мир пида
путӑртмемн ма уша
версум, хуты щӑта
ям арат увӑс хӑнты
вӑд. Тӑмхӑтл ма и
хӑнты не олаңӑн
хӑншты дӑңхалум.
Щит Татьяна
Ивановна Алгадьева,
эви опрашнемл
Теткина вӑс.**

Дүв Педьвошн сема
питӓс, ши кӓрт Пулднавӓт
вош эвӓлт 40 верста
вӓшн омӓсл. Дыв
семьяедн лапӓт няврем
снмӓс, щит пӓты ӓңкел
Евдокия Николаевна,
эви опращнемд Сязи,
вӓдупсӓд мӓр хот
рӓпатӓйт тӓс. Ащел Иван
Александрович Теткин
вой-хӓлд ведпӓсдман
вӓс. Шаль, хуы роман
нявремӓт ӓңкиды-
ашиды хӓщсӓт, Тӓтья
ши пурайнтӓп 9 ода йис.

Ай Татьяна эвие ашколая
мәнмәдн иса рұң ясаң
ән тәйс, сыры Пельвошн
вәндтылдәс. Шәдта
Катравоша китсы, шәта
лұв интернатн вәс. Татьяна
турәх мәшн мәшитты
питәс, ширн Пуднавәт

Катра пурайн Хулимсунт – ям вошие
вэс, тата ар рэпата тәхи вэс, мир хұд
велдәсләсәт. Ин Ләв юханән шимд хұд
хәшәс, семхұд ищи шимла йис. Вәнтән ар
хуят нәртамлы кұраң вой велдәт. Вантә,
щи вой велты пәты рәхты непек – шенк
тынән, щит пәты шимәш әх тывсәт.

вошн санаторно-лесной
 ашколайн 9 класс вэнт
 вэндтыдас. 1995-ми
 одн упел Хулимсунт
 кэрта вэдты мәнәс,
 тата дүв 11-мит класс
 етшуптас. Шиюпийн дүв
 Ёмвошн медицинской
 училищайн вэндтыдас,
 тәп ванкүтлы мәшитас.
 Елды дүв Пулңават воша
 мәнәс, щата медучили-
 ща етшуптас.

Фельдшера йис,

Татьяна АЛГАДЬЕВА: «Рэт ясаң – аңки хурасуп, щикем нявлак, сәмем хошмәд, рәт щирн лұңғатты юпийн нәмәслум, нюр рәт хотн вәсум, рәтләд пила путәртсум».

Пангоды ай воша
рәпитты китсы, щит
Надым вош пўңадн вәл.
Тәта лўв нял тыләш

сунт – ям вошие
и вэс, мир хўд
анан шимд хўд
мда йис. Вэнтан ар
ой велдят. Вантэ,
ты непек – шеңк
щ ёх тывсат.

мәр «Скорой помощь»
хуша ай тохтўра
рәпитас. Вәдты хот ын
тайс, ширн пәдъничайн
вэс. Шиты вера лавәрт
вәдты вэс, ширн Татьяна
Хулимсунт кәрта кердас.
Тата ай пәдъничайн
рәпитты питас. Икеңа
йис, икед – вухадь хә,
немд Анатолий Ильич
Алгәдьев, лўв машинайн
янхад. Интам вухадь-
ханты семьяйн хәлүм

няврем: мет вэн Катя
эви 14 ода йис, Володя
пух 12 од па мет ай Илья
пухие, дўв тэп няд ода
йис.

Инт'ам Т.И. Алгадьева
йидуп пэдьницайн
рэпитл.

Татьяна Ивановна
лупӑс, хуты сыры дӱв
ванкӱтлы рӑт мӱвда
мӑнты вуратӑс, рӑт
мӱвӑд такды мӑремӑсы.
Ванкӱтлы икед па ня-
ремдал пида Пельвоша,
Пуднавӑта моиӑа яң-
хийд, шӑта упидӑл па
ййӑдӑл вӑлдӑт. Тӑп шӑта
мудты арат хӑтд вӑлдӑт,
имухты Хулимсунта
керӑты дӑнхӑлат.

Татьяна Ивановна рэт
ясңад яма тайлалэ, ям,
хуты Хулимсунт кертән
рэт увас мұвад эвдт
имет вэдлэт, күтелн
путартлэт. Лүв пәтэла рэт

ясăң – щит нюр рэт мўв.
Хўв мър Хулимсунтăн
вэдтăл кўтн лўв вухадь
ясăң уша верты питăс,
лупл, мътты ки, итэх
хăнты па вухадь ясăят
ихураспет.

Лүвела әмәш, хуты
 юхи хәшум олатн
 Хулимсунтән Вурна хәтд
 постаты питсы. Тәп лүв
 иньшәсл, муй пәта вән
 кер тыдәш 7-мит хәтд
 юкана кимит лапәтн
 постаты питсүв. Вантэ,
 сыры Вурна хәтд рүш
 Благовещение емәнхәтд
 пиди и хәтдән вәс. Лүв
 ширәлдн, щиты хайты
 мосл.

Едды мўң Татьяна Ивановна пидә кәртәң вәлупсы оләңән путәртсумн. Лўв эвәлтәдә уша версем, хути юхи хәшум оләтн шуши мир кўтн ар рәпатайды ёх вәл. Сосьвинской линейно-производственной тәхийн рәпата вәл, тәп щив Россия па вошәт эвәлт рәпатнекәт вохдыйт. «Шәта, хута рәпатайды ёх вәдләт, атум верәт тывләт, дыв айдтыева яньщты пиньшәләт. Катра пурайн Хулимсунт ям вошие вәс, тәта ар рәпата тәхи тәйсүв, мир хўд ведпәсләсәт. Ин Ләв юханән шимл хўд хәшәс, семхўд иши шимла йис. Вәнтән ар хуят нәртәмды кўраң вой вәдләт. Вәнтэ, щи вой ведты пәты рәхты непек – щенк тынән, щитпәтыщмәщ ёх тывсәт», – тыштуман лупәс Татьяна Ивановна.

Шәлдә Татьяна ястас,
хути юхи хәшум олатн
дүв хушела «Ханты
ясан» газетаһант юхтыл,
дүв рәт ясанһан шеңк
дүнәттә ләнхал.

Людмила
ШУЛЬГИНА
хӕншӕс па хур верӕс

Ханты не округ верата эр ан шалитас

**Вөн кер тыдәш
хелмит хатлән вулаң
ханты ими Хиония
Петровна Пухленкина
шәңәт 100 ода йис.**

Тәм ханты не хуят Югра мұвн шеңк яма вәйтды. Лұв хәлүм пұш СССР Верховный Совет депутата пирийдсы, «Заслуженный деятель культуры Ханты-Мансийского автономного округа», «Почётный гражданин города Ханты-Мансийска» немңән тайлд па арсыр мойлупсәтн мийлясы.

Хиония Пухленкина Сәрханд районән Сахали ай кәртән сема питас. Хотан эхлад вой-хұд вепәсләсәт, нявремиет сыстам вәнт шушийн енумсәт, няр күрн вусты ванши күтн хәхәтләсәт, епләң

воньшұмутат әкәтсәт, ши кәмн па әңкеда-ащела нәтсәт. Тәп ши ям пура сора худас, эвие хәлүм класс юпийн Тәпад вошн шәкашты хәшүм нявремәт хотн енмәс. Х. Пухленкина Ёмвош педушилище етшуптумад юпийн низямской әшколая рәпитты китсы. Ханты неңие муй верата иса вұянтас, щит кәща әхн шиваләсы па тәм хуятәв партийной әшколая вәндтыйдты китсы. 1946-мит одн СССР Верховный Совет депутата пирысы. Лұв ародосатәхетн рәпитас, щит округ культура верат нух адмәс, имета арсыр верат тұңматты нәтас. Хиония Петровна 1969-мит одн рұтьшәты мәнмәдн республиканской пенсияйн юкантсы, тәп лұв

Тәм кев сохәд Хиония Пухленкина вәлүм хот питәрн эхәтман вәд

елды рәпитты питас. Х. Пухленкина ар од Ёмвош пурмәсәт әкәтты па лавәлтты тәхийн мира унтас тәс. Ши оләтн вошн вәдты киника лұңәтты хот, архив па әшколайт пидә така рәпитас.

2016-мит одн Ёмвошн тәм вулаң хуятәв вәлүм хотн лұвәд нәмты пәты кев сохәд эхәтсы. Вошәң кәща В. Филипенко

эвәлт уша йис, вантә, вөн унтас верум хуятәт тәмәш сохләтн немләд хәншдыйт па итәх әх немәтн вош хуләт немәтлдыйт. Тыв хәнты лұв пиләда рәпитум әх, вәндтум эвет па пухәт, айдат әх юхтыйлдсәт.

Хиония Петровна Пухленкина иса мирн нәмты питды.

Раиса РЕШЕТНИКОВА

Ар сыйд нәмләв

**Тәм стих путрәң киника
икема Владимира Ивановича
Шесталова альдем. Лұв
ханты па вухәд мир күтн
олаң композитора па
искусствоведение верәт
әхтыйн учёной хәя вәс. Ши
тумпи тәм хуятәв «За развитие
культуры малочисленных
народов Севера» немуп вән
мойлупсы тайс. Лұв няврем
иты нявләк нумсуп хәннехә
вәс. Ин лавәрт Владимир
олаңән хурәмәң ясңәтн
хәншты, тәп мосд...**

Лұв вәлмәд нәпәт ащел вер елды тәс. Ащел йиңка сащты, мұва сащты поэт ики – Юван Шесталов. Лұв ванкұтды пухәда лупиләс:

– Ма путрәт, арәт хәншсум, нәң па ши утәт нарәс сыйн версәдан. Нәң ям вер вермен. Пәмәщипа нәңена, ешәк пухие.

Владимир Шесталов ван вәлупсәд мәр ар вер верәс. Лұв хурәт, стихәт тәса хәншты

Владимир Шесталов Пыть-Ях вошн емәңхәтл пурәйн нарәс юхн юнтас

хошәс, нарәс юхән юнтман ариты вер тайс. Ханты па вухәд йис мирңән арсыр әмәш сыйт нух

хәншийлдсәлэ па наука щирн вантсәлэ. Лұв мет олаң шуши мир симфонической сыноп «Легенда о Сорни-Най» немуп ар верәс. Щәлта йис путрәт посп «Сорни Най» немуп ар симфонической сыйт пидә хәншәс. Лұв йис пеншар, санквылтап сыйт па сыйң утәт пидә хошәс яха дәшәтты. В. Шесталов «Музыка и мифология Медвежьего праздника обских угров» немуп киникаядн йилуп нарәсты верәт вәйтас. Лұв дәшәтум ар сувләд нявремәтн вәндтыйдсайт. Лұв ванкұтды ащел Юван Шесталов хәншүм стихәтарийлдсәлэ. Айтәхет потты тыдәшн 15-мит хәтәдн 2014-мит одн Ёмвошн Искусствәйт центр хотн мир әкмүм хәрн лұв юхи хәшүм пұш арийс. Әхәт хәтл хәнты па вухәд әх арәң хә Владимир Иванович Шесталов әнтәма йис.

Софья ШЕСТАЛОВА

**Хәнты ясаңа тулмащтас
Ульяна ДАНИЛО**

Шуши мир пӑта йилуп тӑхи пӑншы

Округев луваттыҫн шуши мир пӑта арсыр тӑхет вӑлдӑт, хута дыв якты-ариты, шӑкӑтты верӑт тӑты па сыр-сыр емӑҗхӑтлӑт постӑты веритлӑт. Яртӑҫмӑт шимӑш тӑхи тӑм ванӑн Нефтеюганск вошн пӑншы. Шӑи пурӑн округ арсыр районӑт эвӑлт шив мойӑа мир вохӑнтсыйт.

Шӑи тӑхи кӑҫа хӗ **Сергей Андреев** шӑи олаӑҫн путӑртӑс:

– Ма «Сибирский двор» рӑтыӑтты тӑхи па ин шуши мир пӑта йилпа пӑншты «Ай Ас рӑв» немпи этнографической тӑхи кӑҫа хӗя вӑлдум. Хӑн ма тыв увӑс мӑва Нефтеюганск воша вӑлдыт юхӑтсум, тӑта хӑнтӑт пида вӑтаҫа йисум. Ар пӑш вӑнт кӑртӑта яҫхсум. Хӑнты мир культура па йис ширӑт олаӑҫн уша верты питсум. Шит мӑнема шеҫк мӑстӑс. Ма уша версум, хути дыв нявлӑк па па хуятӑт пӑды сӑмӑҫ па тӑҫширӑҫ хӑннехуятӑт. Ма чуваш мир эвӑлт вӑлдум. Мӑҫ иҫи арсыр йис верӑт тӑйлӑв па финно-угорской мира лӑҫтӑслӑв. Шит пӑта тӑта вӑлдыт хӑнты мир

сӑма вана рӑхӑс.

Тӑмӑш тӑхи пӑншты мӑҫ хӑвн нумӑсн юхӑт-сыюв, тӑп мосты арат вух ӑн тӑйсӑв. Мӑнум одн мӑҫ Нефтеюганск вошн вӑлдыт «Югра дылдуптӑты» тӑхи ӗх па вӑнт шушийн вӑлдыт хӑнты хӗ Клим Кантеров пида грант вух юнтты вӑянтысӑв, мӑта ут природной ресурсӑт па несырьевой сектор экономики департамент ӗх лӑҫӑтсӑт. Мӑҫ шив непеҫк мӑсӑв па нух питсӑв. Вош кӑҫайт мӑҫева мӑв мӑсӑт патӑм грант вухӑт унтасн мӑҫ этнографической тӑхев шӑи версӑв.

Мосл лупты, хути дыв нивӑдкем арат дов тӑйлӑт, шӑи довӑт дыв нум мӑв эвӑлт шивтӑсӑт.

Татьяна Грошева Нефтеюганск вош «Югра дылдуптӑты» тӑхи кӑҫа

Мира ариты-якты хот вантӑсы

неҫа вӑл. Лӑв лупӑс, хути тӑм этнографической тӑхи мӑв шӑи оса тӑхия хӑншман вӑл. Елды дыв мойӑҫ ӗх пӑта вӑншӑк хот омӑсты лӑҫхӑлӑт. Лӑдн аршӑк мир шив ат юхтылӑс.

– Лӑҫӑн мӑҫ вошӑн нявремӑт пӑта тӑта рӑтыӑтты тӑхи лӑҫӑт-лӑв. Шуши мир вӑлупсы, культура, йис верӑт олаӑҫн путӑртты пит-лӑв, хӑнты арӑт, якӑт лыв пилӑда вантӑты, емӑҗхӑтлӑт верӑнтты. Лӑдн айлат хуятӑт хӑнтӑт олаӑҫн ямсыева уша ат версӑт. Шӑи тумпи вӑйт лор тылӑшн шуши мирӑт емӑҗхӑтлӑт постӑлӑв. Сӑсн па хӑнты мой верлӑв, – лупӑс Т. Грошева.

Тӑмемӑҗхӑтлаариты-якты па тынесты ар мир юхтылӑс. Мойӑҫ хуятӑт Нефтеюганской, Сӑрхӑнд, Нижневартовской, Нуви сӑҫхум районӑт, Ёмвош, Лаҫкипос, Лянтор вошӑт эвӑлт вӑсӑт. Вӑн хӑрн юрн хотӑт, тынесты пӑсанӑт, омӑссыт, немасыя ариты-якты тӑхи

лӑҫӑтсы. Емӑҗхӑтла юхтум хуятӑт пӑта соламӑт, хӑд кавӑртсы, сыр-сыр еплӑҫ нянь тынысы. К. Кантеров вӑнт шуши эвӑлт мир тӑтылаты пӑта вӑлӑҫн тӑс. Лов шӑншӑн иҫи хӑ-тӑтыдюман тӑтылӑсыйт.

Емӑҗхӑтлӑт одниттыйн округ кӑҫа лӑҫкӑр хӗя нӗтты не Л. Алфӑрова, Нефтеюганск вош кӑҫа хӗйӑҫн Н. Цыбулько па В. Арчиков, «Югра дылдуптӑты» тӑхи ух хӗ А. Новьюхов па па хуятӑт вӑҫа ясӑҫӑт путӑртсӑт. Шӑдта мойӑҫ мира ӑмӑш ариты-якты хот вантӑсы, хута вӑн па ай хуятӑт сыр-сыр арӑт арисӑт па хурамӑҫ якӑтыксӑт. Вошӑн хуятӑт сӑмӑт юха ай шӑшкан сухӑт йирсӑт. Етн ола арсыр ӑрӑшты кӑсупсӑт версыт.

Вошӑн мир пӑта тӑм вер шеҫк ӑмша вӑл. Дыв нух ӑмӑтсӑт, хути тӑм тӑхи пӑншы, дыв шӑта ияха вӑйтӑнтылӑты па шуши мир емӑҗхӑтлӑт постӑты питлӑт.

Надежда ВАХ

Еплӑҫ соламат кавӑртсы

Ханты ясанг (Хантыйское слово) №8 (3452), 21.04.2016

Соучредители
Дума, Правительство
Ханты-Мансийского
автономного округа – Югры
Издатель
Департамент общественных
и внешних связей Ханты-
Мансийского автономного
округа – Югры

Редакция

Главный редактор –
Решетникова Р.Г.
Телефон (3467)33-36-82

Заместитель главного
редактора – **Вах Н.И.**

Ответственный секретарь –
Новьюхова Н.В.
Телефон (3467)33-24-02

Телефон (3467)33-24-02

Адрес редакции и издателя:

628011, г. Ханты-Мансийск,
ул. Комсомольская, 31
тел./факс (3467)33-17-52

E-mail: luima@ugracom.ru
Газета размещена на сайте
www.khanty-yasang.ru

Отпечатано:

ООО «Новости Югры-
Производство» г. Сургут,
ул. Маяковского 14.

Подписано в печать:

по графику 21.04.2016 г.
в 9.00.; фактически
21.04.2016 г. в 9.00.
Индексы **04393, 54393**

Тираж **2210** экз. Заказ 203
Цена свободная

Газета зарегистрирована
Управлением Федеральной
службы по надзору в сфере
связи, информационных

технологий и массовых
коммуникаций по
Тюменской области, ХМАО-
Югре и ЯНАО. Свидетельство
о регистрации ПИ №ТУ 72-
00796 от 23 января 2013г.

Мнение авторов
публикаций не
обязательно отражает точку
зрения
редакции.